

بررسی مستندات اندیشه‌های فقهی معاصر در باب مالکیت معنوی

(تاریخ دریافت ۱۴۰۰/۱۱/۱۵، تاریخ تصویب ۱۴۰۱/۰۵/۱۲)

سیدرضا میرعظیمی

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی مستندات اندیشه‌های فقهی معاصر در باب مالکیت معنوی می باشد. روش تحقیق توصیفی تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه ای می باشد. مباحث، دلایل و مستندات فقهی مشروعیت و اعتبار شرعی مالکیت‌های فکری و حقوق مرتبط به آنها مورد بررسی قرار گرفت. اهم این دلایل شامل؛ بنای عقلا، قرآن و روایات، عرف، حکم عقل و بناء عقلا، قاعده لاضرر، قاعده سلطنت. همچنین مخالفان مالکیت‌های معنوی نیز به دلائل ذیل استناد می کنند. این دلایل شامل، عدم اعتبار آن از سوی عقل و عقلا، اموال معنوی جزو سرمایه‌های عمومی است و ناسازگاری مالکیت‌های معنوی با قاعده سلطنت. مالکیت فکری با بنای عقلا مبرهن می شود. همچنین با جست و جو و تحقیق در قرآن کریم، می توان مواردی را پیدا کرد که مجموع آن‌ها مویداتی هستند در جهت تأیید مشروعیت مالکیت‌های معنوی. می توان از روایات به عنوان مویداتی بر مشروعیت و اعتبار شرعی حقوق مؤلفان و پدیدآورندگان استفاده و به آن‌ها استناد کرد و حقوق پدیدآورنده مطلب رعایت شود. از سوی دیگر مفاد قاعده سلطنت این است که اولاً سلطنت مالک بر مال خویش حق اوست و هرطور که بخواهد می تواند در آن تصرف کند. مگر در مواردی که شارع مقدس منع و نهی نموده باشد. به طور کلی نظر می رسد که می توان حقوق مؤلف و به طور کلی حقوق مالکیت‌های فکری و حقوق متعلق به آن را حق شرعی دانست و آن را به عنوان سیره متحدث و بناء عقلا در عصر حاضر تلقی کرد و از طرق مذکور به اثبات مشروعیت و اعتبار شرعی آن پرداخت. چنانکه عرف، از جمله دلالی است که فقها بر مشروعیت مالکیت معنوی آورده و به آن استناد و استدلال نموده اند.

واژگان کلیدی: مالکیت معنوی، بنای عقلا، قرآن و روایات، قاعده لاضرر، قاعده سلطنت